

Анатолій Борисович Затін



Композитор, диригент, піаніст і педагог, професор Музичного Департаменту при Університеті міста Коліма в Мексиці Анатолій Затін, колишній випускник Ужгородського музичного училища, наша гордість і слава.

Народився Анатолій Затін 23 березня 1954 року в м. Ужгород в сім'ї музикантів. Надія Григорівна та Борис Гаріфович – в минулому артисти заслуженого Закарпатського народного хору, а в подальшому викладачі Ужгородської музичної школи імені П.І.

Чайковського. «Сім'я Затіних, – як пише музикознавець Т. Росул, – є зразком напрочуд гармонійного і щасливого подружжя. В їх оселі панувала атмосфера взаємної поваги і любові, тут завжди радо зустрічали гостей». В такій творчій і гармонійній сім'ї зростав юний талант Анатолія. З раннього дитинства він чув спів матері, а також репетиції хору, куди батьки його часто брали з собою. Борис Гаріфович за фахом був баяністом і Анатолій став проявляти інтерес до цього інструменту, так як хотів наслідувати батька. Виявивши рідкісний музичний талант в юному віці, батьки віддали його до музичної школи на фортепіано в клас Людмили Леонідівни Шапран. Анатолій дуже швидко засвоював матеріал, вивчав багато творів, часто брав участь в різноманітних концертах.

Ще будучи в школі, він робить перші спроби записати свої імпровізації на папері. «Перші п'єси Анатолія схвально оцінили провідні викладачі музичного училища – Д. Задор, І. Мартон, М. Кобулей та М. Левін. *Але справжній успіх прийшов до юнака у 15 років, коли він став лауреатом першої премії на Всеукраїнському конкурсі композиторів. Ця подія дала поштовх до подальшої композиторської праці.* – пише Т. Росул».

Борис Затін у душі наймовірніше пишався сином, хоча говорив про це зі звичною скромністю і стриманістю: «Син змалечку, щойно зіп'явся на ноги, почав щось собі наспівувати, імітувати гру на музичних інструментах – бачив, як тато займається. Потім я купив йому гармошку. Хоча й не хотів, щоб діти були музикантами, відмовляв – не вдалося. Окрім того, в Анатолія були проблеми із легенями, слід було лікувати, возити на море. Але це його не зупиняло: за 6 років закінчив музичну школу, вступив до музичного училища. А музику почав складати ще зовсім юним. Я намагався його трохи остудити – мовляв, не поспішай, послухай спочатку інших, пограй твори відомих композиторів, повчися. Але дарма, Толя робив своє. Якось в Україні

був оголошений конкурс на кращий музичний твір з нагоди чергового ювілею В.І.Леніна. Син знайшов відповідну поезію, поклав її на музику і відіслав до Києва. Ми навіть не знали про це. І раптом Анатолія запрошують до столиці, і він, практично самоук, займає перше місце у Всеукраїнському конкурсі. Багато дітей готувалося до цього серйозно, їхали до Києва зі своїми педагогами. Потім нам сказали: синову роботу саме тому і відзначили, що вона була явно учнівська, зроблена самостійно, без допомоги дорослих. І от по телебаченню показують, як хор Київського музичного училища виконує твір Анатолія Затіна, а поруч сидить автор, зовсім хлоп'я!». (Із матеріалів Таїсії Грись).

Після закінчення з відзнакою музичної школи, Анатолій поступає до Ужгородського музичного училища в клас викладача Червенкової Т.А.

Закінчивши Ужгородське музичне училище по двом спеціалізаціям – теорії музики, та фортепіано в 1972 році, він відразу ж вступив до Ленінградської консерваторії, яку згодом закінчив за трьома спеціальностями: композиція, оркестрове диригування та фортепіано. Аспірантуру по композиції він закінчив у 1983 році. Серед його вчителів були Сергій Слонімський (композиція), Равіль Мартинов, Олександр Люкашавічус (диригування), Юрій Ананьїв, Павло Серебряков і Авраам Логовінський (фортепіано).

«На формування світогляду молодого музиканта величезний вплив мав викладач по класу композиції С. Слонімський. Крім того, інтенсивне, насичене музично-театральними і концертними подіями культурне життя міста значно розширює кругозір А. Затіна. Музикант дивувався вражаючою творчою активністю. – як пише Т. Росул – Навчання в Ленінградській консерваторії дало можливість не тільки глибокого проникнення у світ музичної класики, а й відкрило перед молодим композитором широку панораму різних видів композиторської техніки.»

В 1979 році А. Затін бере участь у фортепіанному конкурсі С. Прокоф'єва в Ленінграді і отримує другу премію.

У тому ж 1979 році, будучи студентом консерваторії, Анатолія Затіна приймають до Спілки композиторів СРСР, як наймолодшого члена в історії цього об'єднання (тільки Д. Шостакович у такому юному віці був прийнятий до спілки). Його твори отримали безліч нагород від таких організацій як Брас Бюлетень, Асоціація Митців Музичного Театру СРСР, Санкт-Петербурзької консерваторії і Міжнародного кінофестивалю в Уругваї. Як соліст і диригент він гастролював по Росії, Україні, Естонії, Фінляндії, Норвегії, Швеції, Угорщини, Англії, Італії, Франції, Німеччини, Австрії, Японії, Північній

Кореї, Південній Кореї і Китаю, виступаючи на найпрестижніших музичних фестивалях.

Дебют А. Затіна в якості оркестрового диригента відбувся з Ленінградським філармонійним оркестром, на той час очолюваний Євгеном Мравінським, наставником Анатолія Затіна. У 1990 році він був призначений художнім керівником Музичного Театру в Єкатеринбурзі і Камерного оркестру В-А-С-Н. З цим оркестром А. Затін робить багато записів і виступає в Європі. Як запрошений диригент на Міжнародний моцартівський фестиваль в Санкт-Петербурзі, а потім в Італії, А. Затін нагороджений почесною медаллю ЮНЕСКО за видатну творчу діяльність як піаніст і диригент (1990).

В цей час він здійснює поїздки по Росії, Україні, Китаю, Північній і Східній Кореї, Японії, Сполученому Королівству, Фінляндії, Норвегії, Швеції, Естонії, Угорщини, Італії. От декілька висловів музичних критиків про Анатолі Затіна: «Велике багатство музичного світу, створеного А. Затіним, як святковий карнавал тем і марнославства з безліччю пристрастей, захованих всередині, відкриває нові шляхи для розвитку неоромантичного концерту. Виконуючи найскладнішу партію фортепіано у своїй власній «Рапсодії» на теми Ніно Рота для фортепіано з оркестром, А. Затін, як соліст, ще раз демонструє свої необмежені дари як піаніст, лірик та віртуоз.»

«У Затіна перебіг по клавіатурі є миготливим та точним. Він тримає аудиторію в постійній напрузі. Через це концерт Прокоф'єва отримує трактування у власному виконанні. Ліричний масштаб Затіна в цих гастролях досяг найвищої досконалості, і хочеться знати, як він грає в інших музичних стилях. Публіка, яка була присутня на концерті, теж хотіла це знати, і після багатьох оплесків і "браво", ми почули два виступи у виконанні Затіна.» Олаві Кауко для "Helsingin Sanomat".

«..... піаніст залишив глядачів практично з відкритими ротами проливною силою своїх вражаючих атак. Напруга та музична якість були незмінними настільки, наскільки можна сказати, що це просто ідеально. Завжди Затін був чудовим, блискучим та з інтерпретацією, яка віддано подавала кожен твір.» Алехандро Фернандес для "Ель-Норте", Мексика, 1 жовтня 1994 р.

«Художній інтерес Анатолія Затіна, його бажання писати, виконувати та диригувати, завжди вигадуючи щось нове, залишає слід і в його музиці. Перший загалом цікавий, емоційний, здатний підтримувати напругу та інтригуючий, залишаючи слухачеві таємницю. Маючи міцні основи традицій, його творіння свідчить про те, що автор знайшов власний шлях.» Г. Губайдуліна для радянської музики, квітень 1989 р.

В 1988-1991 роках А. Затін зробив ряд записів для фірми Мелодія та Центрального Радіо СРСР.

Про його роботу в області музичної освіти

Анатолій Затін почав свою викладацьку діяльність в 1977 році, в якості педагога по класу фортепіано в музичному коледжі імені Мусоргського в Санкт-Петербурзі. По закінченню Санкт-Петербурзької консерваторії в 1981 році він був запрошений приєднатися до педагогічному складу по композиції, оркестровки та камерної музики. У той же час він дає майстер-класи в різних установах музичної освіти в Європі.

У 1990 Університет Гвадалахари в Мексиці запрошує його взяти участь у спеціальному проєкті: створення консерваторії, яка б відповідала кращим стандартам світової музичної освіти. Таким чином, Анатолій Затін приїжджає до Мексики на початку 1992 року. Він викладає композицію, фортепіано і аналіз музичних форм в університеті Гвадалахари, проте бачачи, що освітній проєкт, який подавав так багато надій, не отримує відповідної підтримки, і в 1996 році він відкриває свою власну академію: Міжнародна Музична Академія Анатолія Затіна (AIMAZ). Результати з'явилися досить швидко. Студенти AIMAZ почали брати участь в музичних конкурсах на національному та міжнародному рівні, отримуючи призи та дипломи; концерти і різні музичні вистави проходять на регулярній основі.

Анатолій Затін запрошений в якості члена журі на конкурси піаністів в Мексиці і за кордоном. Студенти з усіх штатів Мексики приїжджають в Академію брати уроки і спец-курси. У міру зростання проєкту, з'являється інтерес інших установ також взяти участь. Одним з них є університет Колима, чий інноваційні методи і відданість до якісної освіти створюють ґрунт для постійного вдосконалення.

На початку 1998 Міжнародна Музична Академія Анатолія Затіна і Університет Колима підписують договір про співпрацю.

З 1999 в Інституті образотворчих мистецтв Університету Колима навчаються студенти за спеціальностями фортепіано, оркестрові інструменти, композиція, теорія та історія музики, оркестрове диригування за програмою вищої професійної музичної освіти. В 2001 році Анатолій Затін був призначений головою Музичного Департаменту, а в листопаді 2011 року – деканом всього Інституту. В даний час Університет Колима є одним з найпрестижніших закладів в області музичної освіти, і один з небагатьох музичних вузів в Мексиці, який має міжнародну присутність в зв'язку з участю студентів в конкурсах і фестивалях та їх вступом до аспірантури інших престижних закладів. Школа музики Університету Колима також

примітна ще й тим, що є однією з небагатьох шкіл, яка пропонує спеціальну програму музичної освіти для дітей.

З ініціативи Анатолія Затіна, дитяча музична програма призначена для учнів від 6 років, дає їм можливість розвивати навички гри на музичному інструменті і отримати тверді знання теорії музики та літератури. Це має велике значення в історії музичної освіти в Мексиці. Вперше є повна система музичної освіти, від початкової до вищого рівня освіти. Студенти стають конкурентоспроможними на міжнародному рівні.

Для стимулювання розвитку дітей в їх музичній освіті, в 2004 році Анатолій Затін проводить перший в Мексиці дитячий музичний конкурс Petrof. Рік по тому він також включає дисципліни скрипки і віолончелі (конкурс Petrof-Symphony-PearlRiver). Ці два змагання стали моделлю для подібних змагань в Мексиці в наступні роки. Анатолій Затін демонструє потенціал дітей в музиці, і високий рівень який він і можуть досягти при правильному розвитку. «Діти не знають поняття складності», говорить він. У 2011 році його учениця Даніела Лібман у віці 8 років отримала першу премію на міжнародному музичному конкурсі «Ніч в Мадриді» в Іспанії; у віці 9 вона зіграла Концерт № 8 Моцарта з декількома оркестрами в Мексиці, Росії та США, а в віці 11 дебютувала в Карнегі-Холі виконуючи другий концерт Шостаковича з оркестром. Володимир Петров у віці 12 років грав Перший концерт Бетховена з філармонічним оркестром міста Мехіко, маючи вже на той час кілька національних і міжнародних премій. Сантьяго Ломелін, у віці 13 став першим латиноамериканським учасником на престижному конкурсі Горовиць-Дебют в Україні, вигравши третє місце; згодом він виграв кілька конкурсів в Мексиці і Сполучених Штатах.

Ще один факт важливості стався в 2001 році: камерний оркестр Інституту Коліма був заснований, що став першим студентським оркестром виступали в концертних турне по Мексиці, включаючи всесвітньо відомий Палац образотворчих мистецтв (Palacio de Bellas Artes) в місті Мехіко.

Не дивлячись на завантаженість і насичений графік концертних турне, Анатолій Борисович кожного року приїздив до батьків в Ужгород і давав для ужгородської публіки концерти, які збирали повні зали. Це завжди свято для інтелігенції міста. Але більше успіхам Анатолія раділи саме його рідні. Борис Гаріфович та Надія Григорівна Затіни у душі неймовірно пишалися сином, хоча говорили про це зі звичною скромністю і стриманістю. На концертах сиділи і завжди хвилювалися, як колись, коли Анатолій робив перші кроки у велике мистецтво.

В кінці 90-років на Закарпатті було створена асоціація дітей та молоді – лауреатів національних та міжнародних конкурсів «Надії ХХІ століття».

Гліб Добрушкін, один із організаторів Асоціації, отримав запрошення від А.Затіна і виїхав на роботу в Мексику. От так і виникла ідея підтримки та стимулювання дітей Закарпаття до музичної освіти, організувавши разом із Асоціацією Міжнародний конкурс юних піаністів Анатолія Затіна (Україна – Мексика). Було підписано договір між Закарпатським Управлінням культури та Університетом м. Коліми (Мексика). За активною підтримкою Анатолія Борисовича було проведено три Міжнародних конкурси (2001, 2003, 2006) на високому рівні з дуже поважними членами журі, які приїхали до Ужгороду за сприянням та на запрошення А. Затіна. Шкода, що конкурс не мав подальшого фінансування та серйозних менеджерів, які б підтримали це благодійне починання Анатолія Борисовича.

А. Затін і надалі приїздить до Ужгороду, дає концерти, зустрічається з ужгородською публікою, а також викладачами рідного музичного коледжу та музичної школи. З ініціативи фортепіанного відділу Ужгородського музичного коледжу та за підтримкою Асоціації «Надії ХХІ століття» організуються майстер – класи Анатолія Затіна та Влади Васильєвої, які мають велику популярність серед викладачів музичних шкіл області.

Анатолій Борисович в 2011-2016 декан Інституту образотворчих мистецтв (IUBA). Заснував програму професійної музичної освіти (включаючи коледж, середню і початкову музичну школу) в університеті Коліма, є лідером педагогічного колективу і художнім керівником різних позакласних заходів, в тому числі Міжнародної Музичної Академії та Міжнародного Музичного Фестивалю в Коліма.

Анатолій Затін є артистом Petrof на міжнародному рівні. Разом зі своєю вихованкою, піаністкою Владою Васильєвої він створив в 2003-му році Дует Petrof. Вони є першим ансамблем, який став всесвітнім представником відомих роялів Petrof. У 2009 році вони стали єдиним ансамблем в числі переможців світового конкурсу Web Concert Hall, а в 2018 були нагороджені золотою медаллю на міжнародному конкурсі професійних дуетів в США. Їх насичена концертна діяльність поширюється на головні концертні майданчики Європи, Азії та Північної Америки.

Анатолія Затіна відзначено найвищою міжнародною нагородою ЮНЕСКО та головною премією в галузі академічної музики – золотою медаллю Моцарта -2015 « за блискучу кар'єру в класичній музиці». Ювілейна 20-та церемонія вручення премії наприкінці січня відбулася у великій залі Національної консерваторії в Мехіко Сіті».

На святковій церемонії А. Затіна представляв відомий мексиканський баритон Хесус Суасте, лауреат медалі Моцарта -1994. У своїй промові він

відзначив, що Анатолій Затін є «однією з найзначніших творчих особистостей, які емігрували до його країни».

Про Міжнародну Музичну Академію в Коліма

З 2004 року Анатолій Затін проводить Музичну академію в Коліма: серія позакласних навчальних закладів, що проводяться на протязі всього року в Інституті образотворчих мистецтв Університету Коліма. Місія академії – об'єднати запрошених артистів – викладачів з головних музичних навчальних закладів міжнародного престижу і студентів різних рівнів музичної освіти, щоб провести майстер-класи, лекції та концерти. Міжнародна Музична Академія в Коліма прийняла всесвітньо відомих музикантів, таких як: Павліна Доковська, П'єр Річ, Мішель Пулі, Володимир Біардо, Сігеюкі Такано, Михайло Марков, Санкт-Петербурський струнний квартет, Квартете Амернет, Євген Осадчий, Тріо Пуленк, Стефка Євстат'єва, Піна Моццані, Ваграм Сраджан, Тетяна Герасимова, Ганна Поклевські, Джоел Шпігельман, Родні Міллер, Володимир Овчинников, Сергій Кравченко, Жан Дюбе, Олексій Соколов, Леонардо, Вільєда, Октавіо Аревало, Хесус Суасте та інші.

Композиторська діяльність А. Затіна

Ще навчаючий у Ленінградській консерваторії А. Затін був автором кількох десятків різножанрових музичних творів, таких як: «Музика для оркестру», дві симфонії, концерт для труби та фортепіано з оркестром, потрійний концерт для валторни, труби, фортепіано з оркестром, концерт для флейти, клавесини та струнного оркестру, балети «Фея» та «Вождь краснокожих», музика до кінофільмів та інші. Концертна фантазія «Паганіні» в шести етюдах для фортепіано – блискучий твір, насправді концертний, що підкреслюється віртуозністю, динамізмом, відмінним знанням інструменту.

А працюючи в Свердловському театрі музичної комедії на посаді диригента, продовжив свою творчу діяльність, віддаючи перевагу театральним і інструментальним жанрам. Тут він у співдружності з драматургом В. Семеновським та режисером К. Стрежньовим створює діалогію «Беспечный гражданин» та «Кошмарные сновидения Херсонской губернии» (опера – фарс за п'єсою М. Куліша).

Новизна музично-сценічних тем та музична мова привертають увагу музичних критиків та фахівців. От що пише Г. Губайдуліна про музику Затіна в журналі «Советская музыка» 1989 № 4: «В музиці А. Затіна повнокровність почуттів, калейдоскопічність тематизму, яскраві фарби, енергія руху, темпераментність, захопленість ритмічною і тембровою грою,

схильність до сатиричних образів, прийомів музичної пародії, гротеску поєднуються з прагненням до раціонального конструювання цілого.»

Там же Г. Губайдуліна висловлює свою думку про дилогію "Жахливі сновидіння":– «... заслуговують найпильнішої уваги – і за тематикою, і за художньо стильових принципів, на основі яких вона реалізується. Спираючись на багатий арсенал сатиричних засобів – гіперболу, гротеск, фантастику, фарс, він створив динамічну композицію. В опері А. Затіна ми бачимо приклад гострої і сміливою публіцистики. Але головне, що дозволяє назвати А. Затіна композитором-драматургом, – ретельно продумана і вибудована логіка наскрізної музично-сценічної дії, що дозволяє автору все широкє коло інтонацій підвести до головної теми, в якій виражена основна художня ідея вистави.»

Відбиток на музику Анатолія Борисовича накладає його захопленість грою, диригуванням, бажанням писати, придумувати щось нове. Його музика емоційна, цікава, захоплююча, але залишає і деяку загадковість, розмірковування для слухачів.

А. Затін сповнений творчих задумів, проектів, гастрольних поїздок.

Матеріал підготувала
викладач-методист відділу «Фортепіано»
Анна Касо